

ПЕДАГОГІЧНІ УМОВИ ПІДГОТОВКИ МАЙБУТНЬОГО МАГІСТРА З АГРОНОМІЇ ДО ПЕДАГОГІЧНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ У ВНЗ АГРАРНОГО ПРОФІЛЮ

Стаття присвячена проблемі підготовки майбутніх магістрів з агрономії до педагогічної діяльності у ВНЗ аграрного профілю. При її дослідженні та розв'язанні, визначено педагогічні умови, що сприяють ефективній підготовці майбутніх магістрів з агрономії до педагогічної діяльності у ВНЗ аграрного профілю. У процесі обґрунтування педагогічних умов даної проблеми, розкрито розуміння сутності даного поняття, а змістове наповнення їх знайшли відображення у моделі та методиці підготовки студентів до означеної діяльності.

Ключові слова: майбутній магістр з агрономії, педагогічна діяльність, педагогічні умови.

Постановка проблеми. Першочерговим завданням національної системи вищої аграрної освіти у зв'язку із інтеграцією вищої освіти України до європейського освітнього простору є отримання високої якості навчання й виховання студентської молоді відповідно до вимог сучасності. Вимоги до сучасних фахівців сільськогосподарської галузі постійно змінюються, а якість їх професійної підготовки залежить від професійно-педагогічної компетентності викладача професійної освіти. Та, нажаль, сьогодні більшість викладачів вищих аграрних навчальних закладів є випускниками ВНЗ, де не передбачалася психолого-педагогічна підготовка. Підготовка спеціалістів для освітньої галузі є актуальною в глобальних, національних, регіональних реаліях, що засвідчує Європейська рамка кваліфікацій для навчання впродовж життя (ЄК, 2008). Враховуючи проблемність цього питання, одним із важливих завдань професійного навчання є підготовка професіонала, конкурентноспроможного фахівця аграрного профілю, готового до професійного зростання і самореалізації у сучасних економічно розвинених умовах. Відповідно, реалізація визначеного завдання залежить від функціонування освітнього середовища ВНЗ аграрного профілю та педагогічних умов, які забезпечать ефективність підготовки майбутніх магістрів з агрономії до педагогічної діяльності.

Аналіз основних досліджень і публікацій. Проблеми становлення і розвитку професійної аграрної освіти вивчали М. Аркас, Л. Беренштейн, Н. Голубева, С. Гузеватий, А. Жуковський, М. Зубець, С. Коломієць, І. Крип'якевич, А. Лотоцький, Д. Мельничук, Ю. Мищик та ін. Організація підготовки майбутніх магістрів є предметом дослідження Л. Бачівею, В. Береки, Т. Бодрової, С. Вітвицької, Л. Лутченка, Н. Мачинської, М. Окси та ін. Методологічні та теоретичні основи підготовки майбутніх викладачів з агрономії висвітлені у працях Р. Балан, Л. Барановська, П. Лузан, В. Манько, Л. Новицька, П. Олійник, Н. Островська, П. Пахотіна, Л. Хахула та ін.

На основі наукових робіт, законодавчої бази підготовки магістрів сільськогосподарської галузі та дослідження даної проблеми на практиці, була поставлена мета: розглянути й обґрунтувати педагогічні умови, що сприяють професійному розвитку майбутнього магістра з агрономії до педагогічної діяльності у ВНЗ аграрного профілю.

У процесі обґрунтування педагогічних умов підготовки майбутнього магістра з агрономії до педагогічної діяльності у вищому навчальному закладі аграрного профілю ми виходили із розуміння сутності даного поняття, трактування якого є різноманітним. Отже "умова" це: необхідна обставина, яка робить можливим здійснення, створення, утворення чого-небудь або сприяє чомусь; обставини, особливості реальної дійсності, за яких відбувається або здійснюється що-небудь; сукупність перемінних природних, соціальних, зовнішніх та внутрішніх чинників, що впливають на фізичний, психічний, моральний розвиток людини, її поведінки; виховання і навчання, формування особистості.

У педагогіці поняття "педагогічні умови" є категорією яку науковці визначають як систему певних форм, методів, матеріальних умов, реальних ситуацій, які об'єктивно склалися чи суб'єктивно створені, необхідні для досягнення конкретної педагогічної мети; як взаємопов'язаний комплекс заходів педагогічного процесу; обставини, яких відбувається цілісний продуктивний педагогічний процес професійної підготовки фахівців, що опосередковується активністю особистості, групою людей; це зовнішні чинники, що діють через внутрішні мотиви і самостійно формуються у результаті зовнішніх впливів; як сукупність об'єктивних можливостей змісту, форм, методів, засобів і матеріально-просторового середовища, що спрямовані на вирішення поставлених завдань; як сукупність заходів (об'єктивних можливостей) педагогічного процесу [1]. Отже, трактування поняття "педагогічні умови" різноманітне, але не зважаючи на це, науковці дотримуються спільної думки, що ефективність педагогічного процесу закономірно залежить від умов, у яких він відбувається, а ефективність процесу підготовки фахівця неможливий без створення відповідних умов, що забезпечують його успішність.

Педагогічні умови професійної підготовки студентів до різних видів діяльності розглядають науковці (Н. Кузміна [4], В. Манько [5], А. Щербаков [8] та ін.). Під загальними умовами розуміють: загальну мету і зміст підготовки фахівця; наявність певної системи професійної підготовки; педагогічні принципи; загальні педагогічні форми й методи підготовки спеціалістів у ВНЗ; морально-психологічний клімат; матеріально-технічну базу, наявність творчих спеціалістів. Характеризуючи спеціальні педагогічні умови, науковці наголошують на: меті, завданнях; відповідного їм змісту; врахуванні місцевих і регіональних особливостей під час визначення змісту підготовки; використанні нетрадиційних форм і методів професійної підготовки; забезпеченні мотиваційної спрямованості; підготовки, наявності матеріально-технічної бази.

Щодо підготовки майбутніх викладачів вищих навчальних закладів аграрного профілю, то педагогічні умови обґрунтовуються у наукових працях О. Заболотніго [2], Л. Сподіна [7], В. Мозгового [6], Л. Кліх [3], С. Якубовської [9] та ін. В яких до основних педагогічних умов відносять: володіння майбутніми викладачами ВНЗ аграрного профілю технологією формування готовності до педагогічної діяльності; створення і розвиток мотивації магістрантів до педагогічної діяльності; запровадження наскрізної професіоналізації професійної підготовки майбутніх магістрів з агрономії; реалізацію особистісно орієнтованого підходу до організації навчального процесу; розвиток дослідницьких здібностей; формування інноваційного потенціалу; опора на інтерактивний підхід до підготовки магістерських робіт [3, с. 6].

Виклад основного матеріалу. На основі узагальнення підходів науковців до визначення педагогічних умов як змінних природних і соціальних впливів, чинників, обставин, в яких відбувається педагогічний процес, поняття "педагогічні умови" можна характеризувати як сукупність чинників, які забезпечують ефективність перебігу навчально-виховного процесу, від реалізації яких залежить ефективність підготовки майбутнього магістра з агрономії до педагогічної діяльності у вищому навчальному закладі аграрного профілю, в основу яких віднесемо: формування у майбутнього магістра з агрономії мотивації й спрямованості на професійно-педагогічну діяльність; проектування змісту навчальних дисциплін означеної підготовки в умовах кредитно-модульної системи організації навчального процесу; активізація науково-дослідної діяльності майбутнього магістра аграрного профілю навчання.

Визначення першої педагогічної умови підготовки майбутнього магістра з агрономії до педагогічної діяльності у ВНЗ аграрного профілю – *формування у майбутнього магістра з агрономії мотивації й спрямованості на професійно-педагогічну діяльність* – ґрунтується на провідних положеннях (Л. Виготський, А. Леонтьєв, А. Маслоу, О. Матюшин, Є. Ільїн та ін.) про те, що мотиви є рушійною силою, які спонукають до діяльності, що пов'язані із задоволення потреб суб'єкта.

Аналіз психолого-педагогічних джерел, дозволяє констатувати, що мотиви, потреби особистості визначають її поведінку та діяльність, однак вирішальним фактором є її готовність керуватися тими чи іншими мотивами як умотивованість, тобто налаштування до здійснення певного виду діяльності. Тому в разі присутності якоїсь потреби і ситуації її задоволення в суб'єкті виникає специфічний стан, який можна охарактеризувати як спрямованість та налаштування до здійснення певної діяльності, на задоволення її актуальної потреби.

У педагогічній науці професійно-педагогічна спрямованість розглядається як неусвідомлений потяг до педагогічної діяльності, усвідомлення об'єкта і змісту діяльності, схильність до педагогічної діяльності й прагнення займатися нею, потреба в обраній професії; як інтегральна якість особистості, яка включає професійні наміри, інтереси, а також мотиви вибору та здобуття професії (за М. Степанкової), що в сукупності надають діяльності педагога цілеспрямованого, послідовного, наполегливого, змістовного й зацікавленого характеру, виступають міцним поштовхом на шляху досягнення успіхів і вершин [9]. Таким чином, під професійно-педагогічною спрямованістю майбутнього магістра з агрономії ми розуміємо стійку і змістовну мотивацію до педагогічної діяльності, інтерес до педагогічної професії, схильність та потребу працювати педагогом.

Наступною педагогічною умовою, що забезпечує ефективність процесу підготовки майбутнього магістра з агрономії до педагогічної діяльності є *проектування змісту навчальних дисциплін означеної підготовки в умовах кредитно-модульної системи організації навчального процесу*.

При проектуванні змісту навчальних дисциплін у контексті ефективності підготовки майбутнього магістра з агрономії до педагогічної діяльності було враховано положення Міністерства аграрної політики та продовольства України "Про порядок підготовки навчально-методичних комплексів навчальних дисциплін для вищих навчальних закладів III-IV рівнів акредитації" (від 11.03. 2014 р. 2014 р. № 6-од), щодо впровадження в систему аграрної освіти України кредитно-модульної системи організації навчального процесу (КМСОНП). Відповідно, кредитно-модульна система організації навчального процесу (КМСОНП) – є моделлю організації навчального процесу, яка ґрунтується на поєднанні двох складових: модульних технологій навчання та Європейської системи трансферу кредитів ECTS. Суть якої полягає в тому, що формування індивідуального навчального плану студента здійснюється на підставі відповідно сформованого переліку змістових модулів (навчальних дисциплін), пов'язаних структурно-логічною схемою підготовки, яка відображена в навчальному плані напряму (спеціальності) [6, с. 113].

Основою проектування змісту навчальних дисциплін в умовах кредитно-модульної системи організації навчального процесу підготовки майбутнього магістра з агрономії до професійної діяльності є *змістовий модуль*, як логічно завершена частина теоретичного та практичного навчального матеріалу, яка відповідає певному об'єкту вивчення. Змістові модулі формують розділи навчальної дисципліни. Навчальна дисципліна формується як сукупність тісно пов'язаних між собою змістових модулів, передбачених для засвоєння упродовж навчального року.

Грунтуючись на результатах аналізу навчальних планів підготовки магістрів аграрного профілю є необхідність стверджувати, щодо необхідності розроблення змістових модулів дисциплін професійної і практичної підготовки студентів, які стосуються безпосередньо проблеми підготовки майбутнього магістра з агрономії до педагогічної діяльності у ВНЗ аграрного профілю.

Упровадження до навчальних програм дисциплін професійної та практичної підготовки майбутнього магістра з агрономії педагогічно орієнтованих змістових модулів, за слушним твердженням В. Мозгового, "розкривають специфіку та особливості агропедагогічних знань та вмінь, відповідно, галузевої педагогічної діяльності" [6, с. 121]. Введення до блоку дисциплін професійної та практичної підготовки майбутнього магістра з агрономії педагогічно орієнтованих змістових модулів, дозволяє вирішити проблему інтеграції аграрної та педагогічної складової означеної підготовки та сприяє наскрізній її професіоналізації.

Наступною важливою умовою, що забезпечує ефективність процесу підготовки майбутнього магістра з агрономії до педагогічної діяльності є *активізація науково-дослідної діяльності майбутнього магістра аграрного профілю навчання*.

Згідно Національної рамки кваліфікацій (2011) щодо дослідницької та інноваційної діяльності магістра, наголошується на важливості оволодіння студентами "найбільш передовими концептуальними та методологічними знання в галузі науково-дослідної діяльності на межі предметних галузей" та "здатністю розв'язувати складні задачі і проблеми у певній галузі професійної діяльності або у процесі навчання, що передбачає проведення досліджень та/або здійснення інновацій та характеризується невизначеністю умов і вимог".

З цієї позиції науково-дослідницька робота майбутнього магістра з агрономії є важливою складовою навчального процесу, органічною складовою частини освіти, базовим елементом і рушійною силою її розвитку. Варто наголосити, що ступінь магістра здобувається за освітньо-професійною або за освітньо-науковою програмою.

Проведений аналіз ОКХ і ОПШ магістрів напряму підготовки "Агрономія" свідчить, що особа, яка здобула освітньо-кваліфікаційний рівень "магістр" повинна володіти поглибленими знаннями та спеціальними уміньми з обраної спеціальності, призначеними для виконання як педагогічних та (чи) управлінських, та науково-дослідних функцій. Тому залучення майбутніх магістрів з агрономії ВНЗ аграрного профілю до активної науково-дослідницької роботи, формування в них науково-педагогічного мислення може бути реалізовано через принципове переосмислення ролі наукової роботи в процесі університетської підготовки.

Під науково-дослідницькою діяльністю майбутнього магістра з агрономії ми розуміємо самостійну інтелектуально-творчу працю, що сприяє формуванню наукового світогляду, вмінь і навичок науковця-дослідника, спрямованого розширенню теоретичного кругозору і наукової ерудиції фахівця, здатності вирішувати професійно-педагогічні завдання на науковому рівні.

Таким чином, виокремлені педагогічні умови, з одного боку, є відносно самостійними, з іншого – взаємопов'язані та доповнюють одна одну, урахування, яких забезпечує ефективність процесу підготовки майбутнього магістра з агрономії до педагогічно-професійної діяльності у ВНЗ аграрного профілю.

Висновки. Аналіз проведених вітчизняних досліджень на сьогодні, які присвячені сільськогосподарській професійній освіті, свідчить, що процес і особливості підготовки майбутніх магістрів з агрономії до педагогічної діяльності у ВНЗ аграрного профілю до цих пір не вносились до розв'язання першочергових проблем, що в свою чергу могло б виявитися корисним в період модернізації української освіти. Тому запропоновані педагогічні умови підготовки майбутнього магістра з агрономії до педагогічної діяльності у вищому навчальному закладі аграрного профілю та їх змістове наповнення мають можливість знайти відображення у моделі та методиці підготовки студентів до означеної діяльності.

Використані джерела

1. Гончаренко С.У. Український педагогічний словник / С.У. Гончаренко. – К. : Либідь, 1997. – С. 46-47.
2. Заболотній О.А. Педагогічні умови формування дидактичної компетентності майбутніх викладачів вищих аграрних навчальних закладів: автореф. дис. ... канд. пед. наук : 13.00.04 / Заболотній Олександр Анатолійович ; Нац. ун-т біоресурсів і природокористування України. – К., 2010. – 18 с.
3. Кліх Л.В. Теоретичні і методичні засади підготовки магістрів аграрного профілю у дослідницькому університеті : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня док. пед. наук: 13.00.04 – теорія і методика професійної освіти / Лариса Володимирівна Кліх; Житомирський державний ун-т імені Івана Франка, 2014. – 44 с.

4. Кузьмина Н.В. Формирование педагогической направленности студентов в процессе изучения педагогики и психологии // Психология и педагогика / ЛГУ, 1975. – 240 с.
5. Манько В.М. Дидактичні умови формування у студентів професійно-пізнавального інтересу до спеціальних дисциплін / В.М. Манько // Соціалізація особистості: зб. наук. пр. / М-во освіти і науки України, НПУ ім. М.П. Драгоманова. – К.: Логос, 2000. – С. 153-161.
6. Мозговий В.Л. Формування готовності до педагогічної діяльності майбутніх інженерів-педагогів аграрного профілю: дис. ... канд. пед. наук : 13.00.04 / Віктор Леонідович Мозговий; Інститут педагогічної освіти і освіти дорослих НАПН України. – К., 2010. – 309 с.
7. Сподін Л.А. Педагогічні умови формування професійної спрямованості особистості студентів вищих аграрних закладів освіти: дис... канд. пед. наук: 13.00.04 / Сподін Людмила Анатоліївна; Національний аграрний ун-т. – К., 2001. – 228 с.
8. Щербаков А. И. Некоторые вопросы совершенствования подготовки учителя / А.И. Щербаков // Сов. педагогика. – 1971. – № 9. – С. 82-89.
9. Якубовська С.С. Педагогічні умови застосування модульно-рейтингової технології навчання в технікумі аграрного профілю: автореф. дис. на здобуття наук. ступеня пед. пед. наук: 13.00.04 – теорія і методика професійної освіти / Світлана Святославівна Якубовська; Інститут педагогіки і психології професійної освіти АПН України. – К., 2006. – С. 21.

Tkachenko O.

**PEDAGOGICAL CONDITIONS
OF FUTURE MASTER OF AGRONOMY FOR TEACHING ACTIVITIES
IN UNIVERSITIES AGRICULTURAL PROFILE**

The primary task of the national system of higher agricultural education in integrating higher education Ukraine into the European educational space is getting high quality training and education of students according to the requirements of modern times. Requirements for modern agricultural industry specialists constantly changing, and the quality of training depends on professional and pedagogical competence of the teacher of vocational education. And, unfortunately, today the majority of teachers of higher agricultural education institutions are university graduates, which was not provided psycho-pedagogical training. Training of specialists for education is relevant in the global, national, regional realities, certifying the European Qualifications Framework for lifelong learning (European Commission, 2008). Given this problematic issue, one of the important tasks of vocational training is to train a professional able concurrent professional agrarian profile, ready for professional growth and self-realization in modern economically developed conditions. Accordingly, the implementation of these objectives depends on the functioning of the educational environment institutions agrarian profile and pedagogical conditions that will ensure the effectiveness of the training of future masters of Agriculture to educational activities.

Thus, the article devoted to the training of future masters of Agronomy for teaching activities at universities agrarian profile. With its research and solving, Pedagogical conditions conducive to the effective preparation of future Masters in agronomy for teaching activities at universities agrarian profile. During the study pedagogical conditions of the problem solved understand the essence of this concept and semantic filling them reflected in the models and methods of preparing students for the designated activity.

Key words: future degree in agronomy, pedagogical activity, pedagogical conditions.

Стаття надійшла до редакції 01.10.2015